

วิกฤติการณ์เชื้อแบคทีเรียดื้อยา และการจัดการปัญหาแบบบูรณาการ

สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่แปด

ได้พิจารณารายงานเรื่องวิกฤติการณ์เชื้อแบคทีเรียดื้อยาและการจัดการปัญหาแบบบูรณาการ^๑

รับทราบ ว่ายาต้านแบคทีเรียเป็นยาที่สามารถช่วยรักษาการติดเชื้อแบคทีเรียให้หายและช่วยชีวิตของคนและสัตว์จำนวนมาก ในปัจจุบันได้เกิดวิกฤติรุนแรงจากการที่แบคทีเรียดื้อยาที่เคยใช้รักษาได้ผล ทำให้โรคจำนวนมากรักษาได้ยากขึ้นหรือรักษาไม่ได้ โดยที่ปัญหายังทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และเป็นปัญหาร่วมของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

รับทราบ ว่าการใช้ยาต้านแบคทีเรียเกินจำเป็นอย่างไม่สมเหตุผลหรือใช้ไม่ถูกต้องทั้งในสถานพยาบาลคนและสัตว์ ในชุมชน ในภาคเกษตรกรรม ตลอดจนการขาดการติดตามและควบคุมการระบาดของแบคทีเรียดื้อยา เป็นสาเหตุของวิกฤติแบคทีเรียดื้อยา ในขณะที่การผลิตยาต้านแบคทีเรียชนิดใหม่ขึ้นมาทดแทนเป็นไปได้ยากขึ้นจนแทบจะไม่มี ซึ่งส่งผลให้ราคาสูงขึ้น รวมทั้งอาจจะมีอันตรายมากขึ้น

ตระหนัก ว่าหากรู้จักควบคุมการใช้ยาต้านแบคทีเรียเท่าที่จำเป็นและเกิดประโยชน์และควบคุมการกระจายของแบคทีเรียดื้อยา ก็จะลดปัญหาได้ ทั้งนี้จำเป็นต้องมีการจัดการปัญหาอย่างบูรณาการ

^๑ เอกสารสมัชชาสุขภาพ ๘ / หลัก ๑

หวังใญ่ ว่าประชาชนที่เจ็บป่วยจากการติดเชื้อแบคทีเรียชนิดที่ดื้อต่อยาที่เคยใช้รักษาได้ดี ทำให้เหลือทางเลือกในการรักษาไม่มากนัก ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการรักษาในอนาคต ที่จะมีค่าใช้จ่ายสูงขึ้น หรือในบางครั้งอาจจะไม่มียาต้านแบคทีเรียที่สามารถใช้รักษาได้ ซึ่งจะเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อสุขภาพและชีวิต

ตระหนัก ว่าการบังคับใช้กฎหมาย หรือระเบียบ กติกาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการเชื้อแบคทีเรียดื้อยา และการใช้ยาที่สมเหตุผล ยังไม่มีประสิทธิภาพ และไม่ทัน ต่อสถานการณ์ของปัญหา รวมถึงขาดการควบคุมการกระจายยาต้านแบคทีเรียและ แกล็ซเคมีภัณฑ์ที่เข้มงวด

เห็น ว่าทุกภาคส่วนมีหน้าที่สำคัญในการช่วยแก้ไขสถานการณ์ให้ดีขึ้น ได้แก่ ภาครัฐ การ องค์กรวิชาชีพ องค์กรที่ดูแลการบังคับใช้กฎหมาย หน่วยบริการสุขภาพ ภาคเกษตรกรรม ภาคการศึกษา ภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม สื่อมวลชน ตลอดจน ภาคประชาชนและประชาสังคม

รับทราบ ว่ากระทรวงสาธารณสุข โดยคณะกรรมการประสานและบูรณาการ งานด้านการดื้อยาต้านจุลชีพ กำลังดำเนินการจัดทำร่างแผนยุทธศาสตร์การจัดการ การดื้อยาต้านจุลชีพของประเทศไทย อย่างไรก็ตามควรจะต้องมีการปรับเพิ่มองค์ประกอบ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการบูรณาการและผลสัมฤทธิ์ในทางปฏิบัติอย่าง เต็มที่

เห็น ว่าการแก้ไขปัญหาจะประสบความสำเร็จ และมีความยั่งยืน จำเป็นต้อง อาศัยการมีส่วนร่วมขับเคลื่อนจากภาคส่วนต่าง ๆ และต้องมีกลไกกลางแห่งชาติที่ เข้มแข็งในการบูรณาการ ดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ใช้องค์ความรู้ที่หลากหลาย และมีทิศทางที่ถูกต้อง รวมทั้งใช้แนวคิด “สุขภาพหนึ่งเดียว ของ คน-สัตว์-สิ่งแวดล้อม”

จึงมีมติดังต่อไปนี้

๑. ขอให้กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เสนอคณะ รัฐมนตรีผ่านคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ เพื่อพิจารณาอนุมัติให้การจัดการปัญหา แบคทีเรียดื้อยาเป็นวาระแห่งชาติ เพื่อให้หน่วยงาน องค์กร และภาคีที่เกี่ยวข้อง สามารถประสานงานอย่างบูรณาการ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

๒. ขอให้กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวง ศึกษาธิการ ร่วมเป็นเจ้าภาพหลัก ประสานกับหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวง มหาตไทย กระทรวงการคลัง กระทรวงพาณิชย์ เป็นต้น รวมทั้งภาคประชาสังคม และ ภาคธุรกิจด้านสุขภาพ ดำเนินการให้มีกลไกกลางระดับชาติ เพื่อจัดการปัญหาวิกฤติการณ์ แบคทีเรียดื้อยา ทำหน้าที่

๒.๑ บูรณาการการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ การจัดการ แบคทีเรียดื้อยาของประเทศไทยอย่างต่อเนื่องให้แล้วเสร็จภายใน ๑ ปี

๒.๒ จัดให้มีศูนย์ข้อมูลกลางเพื่อใช้ในการจัดการปัญหาวิกฤติการณ์แบคทีเรีย ดื้อยาทั้งในระดับประเทศและจังหวัด โดยทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสื่อสาร กับผู้กำหนดนโยบาย ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสั่งใช้และจ่ายยาต้านแบคทีเรีย รวมถึง ประชาสังคมและประชาชนทั่วไป

๒.๓ สนับสนุนการดำเนินการตามแผนฯ ติดตามความก้าวหน้า และประเมินผล รวมทั้งสื่อสารการดำเนินการตามแผนฯ อย่างเป็นรูปธรรมร่วมกัน

๓. ขอให้สมาชิกสมัชชาสุขภาพแห่งชาติเป็นกลไกติดตาม สนับสนุน และร่วมดำเนินการผลักดันในส่วนที่เกี่ยวข้อง ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ฯ และแผนปฏิบัติการ และร่วมดำเนินการขับเคลื่อนแผนดังกล่าวสู่การปฏิบัติ

๔. ขอให้สมัชชาสุขภาพจังหวัด ร่วมกับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และส่วนราชการระดับจังหวัดอำเภอ และภาคประชาสังคม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ติดตามสนับสนุนและร่วมดำเนินการขับเคลื่อนในพื้นที่เพื่อสร้างความเข้มแข็ง ให้เกิดการใช้จ่ายด้านแบคทีเรียอย่างสมเหตุผล และการป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อแบคทีเรียดี้อย่า ร่วมสร้างความตระหนักรู้ในหมู่ประชาชนสังคม โดยใช้สื่อประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งร่วมเฝ้าระวังปัญหาการใช้ และการจ่าย/จำหน่ายยาต้านแบคทีเรียที่ไม่สมเหตุผลหรือผิดกฎหมาย ทั้งนี้ให้ครอบคลุมการป้องกันและการรักษาพยาบาล ในคน สัตว์ และการใช้ในภาคเกษตรกรรม

๕. ขอให้หน่วยงานที่รับผิดชอบการควบคุมตามกฎหมายด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแบคทีเรียดี้อย่าและยาต้านแบคทีเรีย เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการคลัง กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงเทคโนโลยีและสารสนเทศ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกันบังคับใช้และปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับการจัดการวิกฤติการณ์แบคทีเรียดี้อย่าตลอดวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์^๒ ทั้งในส่วนของยานุศรียาสัตว์ และสารเคมีที่ใช้ในพืช

๖. ขอให้กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย และกรมประชาสัมพันธ์ สนับสนุนเครือข่ายภาคประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชนด้านสุขภาพและด้านการเกษตร และเครือข่ายร้านยาคุณภาพ ในการร่วมกันสร้างความตระหนักรู้และความเข้มแข็งแก่ภาคประชาชนและเกษตรกร ผ่านการฝึกอบรมและการพัฒนาชุดความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลตนเอง การใช้ยาต้านแบคทีเรียอย่างสมเหตุผล การรู้เท่าทันการโฆษณา ยา การใช้สมุนไพรทางเลือก

๗. ขอให้กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข และสภาวิชาชีพ พัฒนาหลักสูตรหรือการจัดการเรียนการสอน ตั้งแต่ขั้นพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา เรื่อง สุขอนามัย การป้องกันและส่งเสริมสุขภาพ รวมถึงความต้านทานด้านสุขภาพ เพื่อลดความเจ็บป่วย และสามารถดูแลตนเองในโรคพื้นฐานได้โดยไม่ต้องใช้ยาต้านแบคทีเรีย และหากจำเป็นต้องใช้ยา ก็ควรมีความรู้เรื่องเชื้อแบคทีเรียดี้อย่าและการใช้ยาต้าน

---

^๒ วงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ หมายถึง การนำเข้ายาสำเร็จรูปหรือเภสัชเคมีภัณฑ์ การผลิต การขึ้นและ ทบทวนทะเบียนตำรับยา การควบคุมการกระจายยา การเข้าถึงยา การบริโภคยา การทิ้งส่วนผสม หรือกากที่มียาต้านแบคทีเรียสู่สิ่งแวดล้อม

แบบที่เรียบง่ายเหมาะสม

๘. ขอให้หน่วยงานประสานหรือสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา เช่น สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข และสถาบันการอุดมศึกษา ร่วมกันกำหนดวาระสำคัญของการวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเชื้อแบคทีเรียดื้อยา พร้อมทั้งสนับสนุนงบประมาณเพื่อการศึกษาวิจัยและพัฒนาดังกล่าว รวมทั้งต้องมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในวงกว้างให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

๙. ขอให้กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กำหนดให้มีการพัฒนาระบบงานในสถานพยาบาลและภาคเกษตรกรรม ทั้งนี้หมายถึงรวมถึงบุคลากรสถานที่และทรัพยากร เพื่อเร่งรัดและสนับสนุนการจัดการปัญหาเชื้อแบคทีเรียดื้อยา

๙.๑ หน่วยงานรัฐที่มีสถานพยาบาลในกำกับและกระทรวงสาธารณสุข ในฐานะหน่วยงานควบคุมกำกับสถานพยาบาลเอกชน ร่วมกับสถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (องค์การมหาชน) พร้อมทั้งเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

๙.๒ หน่วยงานรัฐที่มีสถานพยาบาลสัตว์ในกำกับและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในฐานะหน่วยงานควบคุมกำกับสถานพยาบาลสัตว์เอกชน พร้อมทั้งเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

๙.๓ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์และหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับวงจรการผลิตภาคปศุสัตว์ ประมง และเกษตร จัดให้มีระบบการรับรองกระบวนการผลิต พร้อมทั้งเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

๑๐. ขอให้สภาวิชาชีพด้านสุขภาพ องค์กรวิชาชีพด้านสุขภาพ และภาคการศึกษา ด้วยการสนับสนุนของกระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงศึกษาธิการ

๑๐.๑ พัฒนาแนวทางปฏิบัติในการใช้ยาต้านแบคทีเรียในระดับต่าง ๆ ตลอดจนแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการวินิจฉัยและรักษาโรคติดเชื้อ และเผยแพร่แนวทางปฏิบัติผ่านช่องทางที่หลากหลายไปสู่กลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง รวมถึงสนับสนุนให้บุคลากรด้านสาธารณสุขปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติ

๑๐.๒ สร้างความตระหนักในหมู่บุคลากรด้านสุขภาพ ถึงความสำคัญของการเลือกใช้ยาต้านแบคทีเรียอย่างสมเหตุผล และผลกระทบจากการใช้ยาต้านแบคทีเรียเกินความจำเป็น

๑๐.๓ เพิ่มและพัฒนาศักยภาพของกำลังคนด้านสุขภาพทุกสาขา^๓ ที่เกี่ยวข้องกับโรคติดเชื้อ พร้อมทั้งสร้างแรงจูงใจกำลังคนด้านสุขภาพในการทำงานด้านการควบคุมโรคติดเชื้อ

---

^๓ กำลังคนด้านสุขภาพ หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มคนที่มีบทบาทด้านการส่งเสริมสุขภาพ การรักษาพยาบาล การป้องกันโรค และการฟื้นฟูสมรรถภาพ ซึ่งรวมถึงบุคลากรด้านสาธารณสุข ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสาธารณสุข บุคลากรสายสนับสนุน บุคลากรทางการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือก อาสาสมัครด้านสุขภาพต่าง ๆ แกนนำและเครือข่ายสุขภาพ ตลอดจนบุคคลต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ

๑๐.๔ สนับสนุนข้อมูลเชิงวิชาการและหลักฐานเชิงประจักษ์แก่บุคลากร
สุขภาพและประชาชนเพื่อให้เกิดการใช้ยาต้านแบคทีเรียอย่างสมเหตุผล

๑๐.๕ สนับสนุนให้มีการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาทางวิทยาศาสตร์
สุขภาพทุกสาขาเพื่อมุ่งเน้นให้บัณฑิตมีความตระหนักรู้ถึงปัญหาเชื้อดื้อยา มีเจตคติที่จะ
ใช้ยาต้านแบคทีเรียอย่างรับผิดชอบ และมีสมรรถนะในการใช้ยาต้านแบคทีเรียอย่าง
สมเหตุผล

๑๑. ขอให้องค์กรธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับยาต้านแบคทีเรีย จัดทำแนวปฏิบัติของ
องค์กรและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการผลิต นำเข้า ขาย โฆษณาหรือส่งเสริมการขายยา
เพื่อลดปัญหาเชื้อแบคทีเรียดื้อยาที่สอดคล้องกับเกณฑ์จริยธรรมว่าด้วยการส่งเสริม
การขายยา และมีการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง และเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดระบบ
เพื่อติดตามและเฝ้าระวังการปฏิบัติขององค์กรและบุคลากร อย่างสม่ำเสมอและ
ต่อเนื่อง

๑๒. ขอให้เลขาธิการคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติรายงานความก้าวหน้า
ต่อสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๐